

Den samizdatu

14.10.2016 Lidové noviny str. 24 Poslední strana

PETRUŠKA ŠUSTROVÁ

POSLEDNÍ SLOVO

Byla to zvláštní sešlost – nejsem si jista, zda se ti, kdo na ní byli, už někdy v takovém složení sešli. V pražské knihovně Libri prohibiti zasedlo ve středu ke stolům několik desítek Čechů a Slováků, kteří třicet let předtím, 12. října 1988, podepsali prohlášení solidarity s Ivanem Polanským, jehož 17. června 1988 odsoudil soud v Banské Bystrici za vydávání a šíření samizdatu na čtyři roky do vězení. V textu mj. stálo: „... my, nezávislí vydavatelé a publicisté různých kulturních a politických zaměření, různých věr i bez vyznání, činíme totéž co Ivan Polanský. Mnozí z nás takto působí veřejně dlouhá léta. K faktu, že Ivan Polanský je ve vězení vlastně za nás všechny, nemůžeme a nehodláme mlčet. Sdružení ve Výboru solidarity s Ivanem Polanským, obracíme se se vši rozhodností a naléhavostí na státní a politické vedení naší země: Skoncujte se stavem justiční zvržlosti a pošlapávání práva a skončete zvláště se selektivními postihy, jejichž jediným cílem je udržovat celou společnost ve strachu. Vyzýváme vás, abyste buď Ivana Polanského propustili na svobodu, nebo osvědčili důslednost své zvrácené spravedlnosti tím, že uvězníte nás všechny.“ Pod prohlášení se tehdy podepsalo dvaadevadesát lidí (skoro třetina z nich už nežije) a poslali je prezidentovi ČSSR Gustávu Husákovi. Lze říci, že tímto prohlášením samizdat vyšel z podzemí: velká část jeho signatářů totiž uvedla za svým jménem i název samizdatového periodika, ve kterém pracovali. Samizdat – pro ty, kdo to nevědí – je dosti typická ruská zkratka. Vydavatelství se rusky řekne „izdatělstvo“ a státní nakladatelství se označovalo zkratkou „gosizdat“; slovo „samizdat“ tedy znamenalo něco jako „samovydavatelství“.

V Československu začala po nástupu normalizace samizdatová produkce utěšeně vzkvétat. Existovala řada knižních edic – Petlice, Expedice, Popelnice, Svíce... byly jich desítky. Pro lidi, kteří nesouhlasili s omezením svobody slova, jaké v sedmdesátých a osmdesátých letech v Československu panovalo, byly snad ještě důležitější samizdatové časopisy, z nichž se dozvídali to, co se do oficiálních médií kvůli cenzuře nemohlo dostat. A lidé, kteří se letos 12. října sešli v Libri prohibiti, vyhlásili toto datum Mezinárodním dnem samizdatu.

Udělal to stejně svévolně, jako tenkrát před léty psali, přepisovali na stroji, šířili a četli strojopisné knihy a časopisy, vydávané bez cenzury a bez státního štemplu. Dnes, kdy může kdokoli umístit cokoli na internetových stránkách, může vypadat antikvárně, že se někomu chtělo opisovat na psacím stroji v deseti nebo dvanácti kopiích celou knihu, a ještě přitom podstupovat riziko pronásledování a uvěznění. Samizdat od té doby změnil formu, ale v řadě nesvobodných společností existuje dodnes, dodnes jsou tam lidé za svobodné slovo pronásledováni. A solidarita rozhodně antikvární není, nesmí být. Zapište si to datum do kalendáře i do paměti!